

A. MANECKI – Meteorytyka z elementami planetologii. Glosariusz. Wydawnictwo Mineralogiczne MINERALPRESS, Kraków, 2013, 190 str.

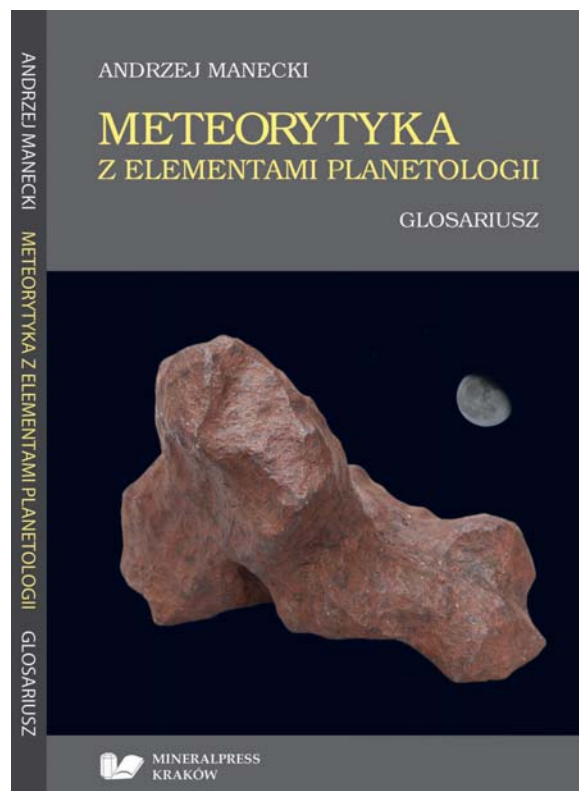
Meteorytyka zajmuje się określaniem składu chemicznego i budowy fizycznej meteorytów i ich klasyfikacją. Bada wiek meteorytów i ich pochodzenie oraz okoliczności spadku na podstawie pozostawionych przez nie kraterów uderzeniowych. W kręgu zainteresowań jest także materia pozaziemska. Za twórcę meteorytyki przyjmuje się Ernsta Chladniego (1756–1827), który pierwszy uznał kosmiczne pochodzenie aerolitów. Od czasu wydania w 1794 r. jego książki „O pochodzeniu znalezionej przez Pallasę i o innych podobnych masach żelaznych oraz o pewnych z tym związanych zjawiskach natury” (J. F. Hartknoch, Riga) pojawiło się wiele pojęć, nazwisk i opisów spadków materii kosmicznej. Znajdowane są nowe meteoryty, a w nich minerały i inne związki chemiczne niespotykane na naszym globie. Tworzone są nowe definicje i opisy.

Uporządkowania pojęć z dziedziny meteorytyki w języku polskim podjął się prof. dr. hab. Andrzej Manecki – wybitny mineralog, który od ponad 40 lat bada również materię kosmiczną. Profesor Manecki jest honorowym członkiem Polskiego Towarzystwa Meteorytowego, a w latach 1974–1988 był przedstawicielem Polski w Komisji Kosmomineralogii Międzynarodowej Asocjacji Mineralogicznej. W 2013 r. ukazała się jego książka – „Meteorytyka z elementami planetologii. Glosariusz” (MINERALPRESS, Kraków). Profesor Andrzej Manecki tak we wstępie przedstawia swoje dzieło: „Glosariusz ten jest rozwiniętą formą słownika, który ujmuje naukę o meteorytach, o pokrewnej im stałej materii pozaziemskiej i wybrane elementy planetologii”.

Właśnie forma glosariusza jest najlepszą formą, by przedstawić meteorytykę. Łatwo znaleźć interesujące pojęcia, bo są ułożone w porządku alfabetycznym, informacje są krótkie, treściwe, terminy mają również odnośniki w języku angielskim. Podane są także obszernie wiadomości o polskich meteorytach, Polskim Towarzystwie Meteorytowym, giełdach meteorytowych itp. Publikacja zawiera 740 haseł, z czego 300 dotyczy minerałów, wśród których 84 są nieznanne w warunkach ziemskich. Powinny pojawić się i następne wydania glosariusza, bo rozwój meteorytyki następuje szybko, o czym może świadczyć ubiegłoroczne odkrycie nowego minerału – moraskoitu ($\text{Na}_2\text{Mg}(\text{PO}_4)\text{F}$) w meteorycie Morasko.

O potrzebie takiego wydawnictwa na rynku polskim napisał astronom i znawca meteorytów Andrzej Piłski w recenzji omawianej książki prof. Maneckiego, która ukazała się w numerze 4/2013 czasopisma *Meteoryty*: „Osoby pragnące spopularyzować tematykę meteorytową w języku polskim napotykają problemy związane z brakiem lub trudną dostępnością polskich odpowiedników angielskich terminów. Niejednokrotnie próbują tłumaczyć angielskie terminy samodzielnie, co dodatkowo powiększa zamieszanie terminologiczne. Dlatego słownik pojęć związanych z meteorytami jest bardzo potrzebny i można się tylko cieszyć, że znany mineralog i miłośnik meteorytów, prof. Andrzej Manecki, zdecydował się podjąć trud przygotowania takiego słownika”.

Dodatkową atrakcją dla czytelnika będzie 18 kolorowych plansz ze zdjęciami meteorytów autorstwa Janiny Wrzak i NASA. Pokazują one niezwykle zróżnicowanie meteorytów, zarówno makroskopowo, jak i pod mikroskopem. W aneksie zamieszczone są tabele i ryciny ilustrujące tematykę historycznej klasyfikacji, składu i genezy meteorytów. Ciekawostką jest fakt, że prof. Manecki przedstawił autorską klasyfikację meteorytów na obu wewnętrznych stronach okładki, zarówno po polsku, jak i po angielsku.

Zacytuję jeszcze życzenie autora, z którym całkowicie się zgadzam: „Rozwój instrumentalnych, często bezpośrednich badań ciał Układu Słonecznego stosowanych przez planetologię oraz przyspieszony rozwój fizyko-chemii naturalnych ciał stałych, w tym minerałów, meteorytów oraz skał pozaziemskich przywożonych na Ziemię, sprawia, że te i wymienione wcześniej działy nauki [kosmomineralogia i kosmochemia – przyp. aut.] powinny ściślej współpracować ze sobą. A na uniwersyteckich i politechnicznych wydziałach nauk o Ziemi oraz na wydziałach astronomii studenci i doktoranci powinni mieć możliwość poznawać (np. na seminariach) niektóre działy omówione w tej książce, co w przyszłości ułatwi im współpracę”.

Glosariusz jest uzupełnieniem trzech wcześniejszych publikacji prof. Maneckiego poświęconych materii kosmicznej. W 2010 r. wydał on „Meteoryty. Oblicza gości z Kosmosu” (BOSZ, Olsztyn). Jest to bogato ilustrowana książka, która w dostępny dla każdego i fascynujący sposób przedstawia zagadnienia dotyczące meteorytów – ich genezę, budowę oraz najsłynniejsze, spektakularne spadki. Ogromną zaletą tej pozycji są doskonałe zdjęcia (także na płycie DVD), również trójwymiarowe, autorstwa Janiny Wrzak. W tym samym roku w cyklu *Nauka dla Ciekawych* ukazała się pozycja „Meteory, meteoryty, pramateria słoneczna i »kosmiczne« technologie” (AGH, Kraków). W 2011 r. pojawiła się opracowana wspólnie z dr Jadwigą Białą „Bibliografia meteorytyki polskiej (1805–2010)” (Polskie Towarzystwo Meteorytowe, Sosnowiec). Zamieszczony w niej wykaz obejmuje wszystkie publikacje polskich autorów, jak również autorów obcych piszących o polskich meteorytach.

Polecam gorąco glosariusz i pozostałe wymienione książki wszystkim miłośnikom meteorytów i meteorytyki, ponieważ dzięki nim materia kosmiczna stanie się bliższa.

Andrzej Muszyński